

Seletuskiri

haridus- ja teadusministri 29. mai 2024. a käskkirja nr 140 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse "Temaatiliste teadus- ja arendustegevuse programmide rakendamise akadeemilise, era- ja avaliku sektori koosloome ja koostöö edendamiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades" elluviimiseks" muutmise eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 (edaspidi ÜSS2021_2027) alusel.

Muudatuse põhjuseks on uue konkursi korraldamine sekkumise „Temaatiliste teadus- ja arendustegevuse programmide rakendamine akadeemilise, era- ja avaliku sektori koosloome ja koostöö edendamiseks nutika spetsialiseerumise valdkondades“ (edaspidi *TemTA*) elluviimiseks vajalike uurimisteede ning neid teostavate partnerite leidmiseks. Toetuse andmise tingimused viiakse kooskõlla vahepeal muudetud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadusega (edaspidi *TAIKS*), tehakse muutusi arvestades TemTA teise vooru ettevalmistamisel kogutud ökosüsteemi tagasisidet ning Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse (edaspidi *TAIE*) arengukava vahehindamise järeldusi.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostas Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna programmijuht Kristel Reim (kristel.reim@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja kooskõla ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava ja Euroopa Regionaalarengu Fondi reeglistikuga on kontrollinud strateegia- ja finantsosakonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (inge.oopkaup@hm.ee), välisvahendite nõunik Ragne Hoff (ragne.hoff@hm.ee) ja peaekspert Meelis Aunap (meelis.aunap@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud õigusosakonna õigusnõunik Kadi Mölder (kadi.molder@hm.ee).

2. Eelnõu sisu

Käskkirja muudatused tuginevad TAIE vahehindamise tulemustele ning TemTA esimese vooru elluviimisel ja teise vooru ettevalmistamisel kogutud ulatuslikule tagasisidele. Muudatuste keskne eesmärk on suunata toetus senisest tugevamalt TAIE-s seatud strateegiliste eesmärkide täitmisel, eelkõige teadustulemuste praktilisse kasutusse võtmise intensiivistamise ning majandusliku ja ühiskondliku mõju suurendamise. Toetuse andmise tingimustes on oluliselt tugevdatud nõudluse sh ettevõtete ja ettevõtlusorganisatsioonide rolli, ning selgemalt avatud teadmussiirde ja kommertsialiseerimise plaanide keskset tähtsust juba teadus- ja arendustegevuse (edaspidi *TA-tegevuse*) kavandamise varases etapis. Muudatused on suunatud sellele, et toetatavad projektid oleksid paremini seotud reaalsete arenguvajadustega ning saadud tulemuste rakendamine oleks süsteemne ja jätkusuutlik.

Eelnõu lisa 1 punktis 2 tehakse muudatused eesmärgiga viia toetuse andmise tingimused kooskõlla vahepeal jõustunud TAIKS-i muudatustega ning arvestada 2026. aastal toimuva TemTA teise vooru ettevalmistamisel saadud ökosüsteemi tagasisidet ja TAIE arengukava vahehindamise järeldusi.

Punktides 2.1, 2.2, 2.10, 2.13 ja 2.15 määratletud mõisted TAIKS-ist ning on võrreldes varasemaga selgemad ja lihtsamad. Uuendatud mõistete kasutuselevõtt ei too enne 2026. aastat alanud uurimisprojektidele kaasa sisulisi muudatusi, vaid tagab mõistete ühtse ja ajakohase kasutuse toetuse andmise tingimustes. Uue mõistena on lisatud „teadmussiire“ (punkt 2.13.), ülejäänud mõisted on ajakohastatud. Varasemate mõistete „teadustegevus“ ja „arendustegevus“ asemel kasutatakse vastavalt TAIKS-ile mõistet „teadus- ja arendustegevus“ (punkt 2.15.).

Punktis 2.3 on täpsustatud „ettevõtte“ mõistet käesoleva käskkirja kontekstis, määratledes ettevõtte kui isiku, kes teostab iseseisvalt majandustegevust kaupade või teenuste pakkumisel turul. Ettevõtte mõiste alla kuuluvad ka arendus-, piloteerimis- või turule viimise faasis olevad ettevõtted, st ettevõtted, kelle majandustegevus on suunatud uute või oluliselt täiustatud toodete või teenuste väljatöötamisele, katsetamisele või turule toomisele ning kelle lahendused ei ole veel laialdaselt kommersialiseeritud. Ettevõtete kaasamine toetab meetme eesmärki tugevdada TA-tegevuse seotust tegelike arenguvajadustega ning suurendada teadustulemuste rakendatavust ja majanduslikku mõju.

Mõistes sätestatud nõue, mille kohaselt ei ole ettevõtte põhitegevuseks TA-tegevus, on suunatud ettevõtete ning põhitegevusena TA-tegevusega tegelevate isikute, sealhulgas TA-asutuste, rollide selgele eristamisele. Ettevõtted, kelle põhitegevuseks ei ole TA-tegevus, esindavad arendustegevuse nõudluse poolt, osalevad koostöös arendustegevuse sisendi andjatena ning panustavad arenduste suunamisse nende võimalikuks praktiliseks rakendamiseks. Ettevõtte ei ole käesoleva meetme raames toetuse saaja, vaid osaleb koostöös TA-asutustega arendatavate lahenduste potentsiaalse rakendajana.

Punktis 2.4 defineeritud mõiste „ettevõtlusorganisatsioon“ all peetakse silmas eesmärgipäraselt toimivat Eestis registreeritud juriidilist isikut, mis ühendab ja/või esindab ettevõtjaid ning vahendab nende ühiseid huve ja arenguvajadusi. Ettevõtlusorganisatsioon ei ole käesoleva meetme raames toetuse saaja, vaid osaleb ettevõtjate ühiste arenguvajaduste esindajana ja arendustegevuste sisulise suunamise toetajana.

Punktis 2.8 on mõistet „nutika spetsialiseerumise fookusvaldkond“ lihtsustatud ning TAIE arengukavas sisalduv detailsem kirjeldus on käskkirja tekstist välja jäetud, kuna see ei ole toetuse andmise tingimuste rakendamiseks vältimatult vajalik.

Punktis 2.9 on lisatud mõiste „prioriteetsed teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni suunad“, mille all mõistetakse TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondade teekaartides määratletud kitsamaid valdkondi, mida vastavas fookusvaldkonnas arendatakse. Täpsem teave prioriteetsete suundade kohta on kättesaadav TAIE veebilehel www.taie.ee.

Punktis 2.17 on mõistes „Temaatilise TA-programmi ekspertkomisjon“ asendatud komisjoni koosseisu loetelus kasutatud mõiste „ettevõtjate esindusorganisatsioon“ eelnevalt defineeritud mõistega „ettevõtlusorganisatsioon“.

Punktis 2.18 on täpsustatud mõistet „uurimisprojekt“, et suunata toetatavad tegevused selgemalt rakendusuuringute ja eksperimentaalarenduse poole. Alates 2026. aastal algavatest uurimisprojektidest ei ole alusuuringud üldjuhul toetatavad. Erandina on alusuuringute läbiviimine lubatud üksnes juhul, kui need lähtuvad ettevõtluse ja avaliku sektori huvidest ja vajadustest, omavad selget rakenduslikku potentsiaali või väljundit ning on määratletud ettevõtliku avastusprotsessi koosloome käigus. Selline lähenemine suurendab toetatavate projektide tõenäolist rakendatavust ning toetab TAIE arengukava teadmussiirde programmi eesmärkide saavutamist. Enne 2026. aastat alanud uurimisprojektides on alusuuringud lubatud juhul, kui need olid kirjeldatud esialgses uurimisprojektis.

Lisaks on täpsustatud, et alates 2026. aastast algavatele uurimisprojektidele kehtivad sarnased sisulised nõuded riikliku uurimistoetuse rühmagrandi aluseks olevatele uurimisprojektidele. Enne 2026. aastat alanud projektidele kohaldatakse ETAG-i kehtestatud ja rahastamiseks kasutatud rühmagrandi tingimusi.

Igal uurimisprojektil on eelnevalt kindlaks määratud eelarve, tegevuskava ja uurimismeeskonna koosseis ning ühe uurimisteemaga on seotud üks uurimisprojekt.

Eelnõu lisa 1 punktis 3 on täpsustatud TA-asutuste ringi, rõhutades toetuse andmise eesmärgis positiivse evalveerimise nõuet. Kuigi vastav tingimus kehtis ka eelmises redaktsioonis, oli TA-asutuse mõiste määratletud täpsemalt üksnes mõistete punktis. Täpsustuse lisamine eesmärgi sõnastusse suurendab õigusselgust ning välistab vajaduse vastava tingimuse otsimiseks käskkirja teistest osadest. Lisaks on eesmärgi sõnastusse lisatud positiivselt evalveeritud rakenduskõrgkoolid, arvestades nende olulist rolli rakendusuuringute ja eksperimentaalarenduse elluviimisel ning teadustulemuste praktilisel rakendamisel. Nimetatud muudatus on sisse viidud ka käskkirja teistes asjakohastes punktides.

Eelnõu lisa 1 punktis 4 on täpsustatud toetatavaid tegevusi, sh tingimusi tegevuste läbiviimiseks.

Punktis 4.1 täpsustatakse Tegevuse 1 elluviimiseks toetatavaid tegevusi. Alates 2026. aastal algavates uurimisprojektides ei ole alusuuringute läbiviimine üldjuhul toetatav.

Lisaks vaadeldakse alates 2026. aastal algavaid uurimisprojekte lähtuvalt TAIE nutika spetsialiseerumise fookusvaldkondadele, käsitledes kohalike ressursside fookusvaldkonda ühe tervikuna. Muudatuse aluseks on TAIE vahehindamise käigus saadud tagasiside, kus juhitakse tähelepanu sellele, et fookusvaldkonnad ei ole majanduslikus vaates (nt käive, eksport, töötajate arv) võrdsed, konkurents mõnes valdkonnas on oluliselt tihedam, millest tulenevalt võivad olulised projektid võivad jääda edukamates valdkondades rahastamata ning tehti ettepanek TemTA teise vooru tegevused jagada fookusvaldkondade, mitte teekaartide lõikes.

Punktis 4.2.1. viidatakse Tegevus 1 rahastamisel kasutatavale ühikuhinnale lisa 2 järgi. Alates 1. jaanuarist 2026 aastal algavates projektides kasutatakse riikliku uurimistoetuse rühmagrandi ühikuhindasid.

Punktis 4.6.1. täpsustatakse Tegevuse 1 elluviimiseks kehtivaid tingimusi partneritele ja uurimisprojektidele. Täpsustusega nähakse ette, et juhul kui uurimisprojekti partneriks (käskkirja punkti 7.2 tähenduses) on positiivselt evalveeritud riigi või avalik-õiguslik teadus- ja arendustegevuse asutus, mis ei ole ülikool ega rakenduskõrgkool, tuleb uurimisprojekti elluviimisse kaasata vähemalt üks ülikool või rakenduskõrgkool. Kaasatava ülikooli või rakenduskõrgkooli puhul ei seata piiranguid omandivormile ega haldusalale.

Punktis 4.6.2. täpsustatakse ja leevendatakse uurimisprojekti juhile seatud nõudeid.

- Alapunkti 4.6.2.2. lubatakse uurimisprojekti juhil töötada partneri juures osakoormusega (vähemalt 0,8 kohta). Täpsustus arvestab TA-tegevuse ning teadmussiirde eripärasid ning võimaldab paindlikumat töökorraldust, ilma et see kahjustaks uurimisprojekti kvaliteeti või juhtimise selgust ning on kooskõlas riikliku uurimistoetuse rühmagrandi tingimustega.
- Alapunktis 4.6.2.4. laiendatakse varasema ettevõtlus- või avaliku sektoriga koostöö kogemuse arvestamise ajavahemikku kolmelt aastalt viiele aastale. Tingimuse eesmärk ei ole kehtestada jäiku formaalseid nõudeid, vaid tagada, et uurimisprojekti juhil oleks olemas sisuline ja värske kogemus ettevõtte või avaliku sektori tellijaga koostööst, arusaam tellija vajadustest, ootustest ja koostööprojektide eripäradest. Viieaastane periood võimaldab kaasata laiemat ringi teadlasi ning vältida olukorda, kus asjakohane ja sisuline koostöökogemus jääb lühema ajapiiri tõttu põhjendamatult arvestamata. Muudatus põhineb TemTA teise vooru ettevalmistamise käigus läbiviidud tagasiside tulemustel.
- Alapunktis 4.6.2.4. fikseeritud teadus- ja arendustöö lepingu maht ettevõtte või avaliku sektori asutusega on enne 2026. aastat arvestatud koos käibemaksuga ning alates 2026. aastast ilma käibemaksuta. Varasemas redaktsioonis ei olnud käibemaksu arvestamine selgesõnaliselt reguleeritud, mistõttu rakendati tingimust praktikas ebaühtlaselt. Täpsustuse eesmärk on tagada nõude üheselt mõistetav rakendamine ja õigusselgus.

Punktis 4.6.6. täpsustatakse uurimisprojekti osalevate täitjate kriteeriume, võimaldades täitjana panustada uurimisprojekti läbiviimisse ka isikutel, kes ei täida kõiki põhitäitjale esitatud nõudeid. Näiteks võimaldab selline täpsustus kaasata täitjana uurimisprojekti läbiviimisse inimesi, kellel on küll doktorikraad, kuid kelle roll projektis on ajaliselt piiratud või seotud konkreetsete, väiksema mahuga või tehniliste ülesannete täitmisega. Muudatus toetab uurimisprojektide paindlikumat ja eesmärgipärasemat elluviimist, säilitades samal ajal põhitäitjale kehtestatud nõuded projekti sisulise vastutuse ja kvaliteedi tagamiseks.

Punktides 4.6.7. ja 4.6.8. reguleeritakse uurimisprojekti täitmise perioodil immatrikuleeritud ja uurimisprojekti läbiviimises osalevate doktorantide kaasamise tingimusi. Enne 2026. aastat alanud uurimisprojektides on uute, uurimisprojekti täitmise perioodil immatrikuleeritud doktorant-noorenteadurite arv seotud uurimisprojekti põhitäitjate arvuga. Alates 2026. aastal algavatest projektidest muudetakse lähenemist ning seotakse

doktorantide minimaalne arv uurimisprojekti ühikuhinnaga. Nn väikese ühikuhinna (lisa 2) korral on kohustus kaasata vähemalt üks uus, uurimisprojekti täitmise perioodil immatrikuleeritud doktorant, ning nn suure ühikuhinna korral vähemalt kaks uut, uurimisprojekti täitmise perioodil immatrikuleeritud doktoranti. Uurimisprojekti täitmisse võib kaasata uusi doktorante kogu projektiperioodi jooksul. Uued doktorandid ei pea olema kohe projekti alguses immatrikuleeritud, vaid võivad alustada doktoriõpinguid projekti kestel. Selguse huvides ei loeta uueks doktorandiks isikut, kes on sama doktoriõppe raames viimase kolme aasta jooksul eksmatrikuleeritud ja uuesti immatrikuleeritud. Lisaks eemaldatakse alates 2026. aastast alanud uurimisprojektides piirang, mille kohaselt pidid kaasatavad doktorandid olema doktorant-nooremteadurid, võimaldades edaspidi kaasata ka teistes doktoriõppe vormides õppivaid doktorante, sealhulgas teadmussiirdedoktorante. Täpsustus suurendab paindlikkust uurimisprojektide meeskondade kujundamisel, toetab lahenduste jätkusuutlikkust ning soodustab ettevõtete ja TA-asutuste vahelise koostöö järjepidevust ka peale projekti lõppu. Nimetatud muudatus on sisse viidud ka käskkirja teistes asjakohastes punktides.

Lisandunud punktis 4.6.12. sätestatakse kohustus, et alates 2026. aastal algavatest uurimisprojektidest tuleb elluviimisse kaasata vähemalt need ettevõtted ja/ või ettevõtlusorganisatsioonid, kes esitasid uurimisprojekti suunava arenguväljakutse. Arenguväljakutses kirjeldatakse sektori probleemi või arenguvajadust, sealhulgas antakse ülevaade turust, määratletakse oodatavad tulemused, mõju ja võimalik äripotentsiaal, ning täpsustatakse ettevõtte ja/või ettevõtlusorganisatsiooni roll ja panus uurimisprojekti. Ettevõtja roll uurimisprojekti elluviimisel on olla TA-tegevusele strateegilise suuna andja nendes valdkondades, kus esineb selgelt tuvastatud TA-võimekuse kasvu vajadus; ettevõtjale ei kaasne mingit otsest ega kaudset majanduslikku eelist, ta tegutseb üksnes strateegilise ja nõuandva partnerina. Lisaks peab olema arenguväljakutses märgitud uurimisprojekti edenemist jälgiv ja suunav ettevõtte esindaja, kelle rolliks on olla uurimisprojektile strateegiliseks ja nõuandvaks partneriks. Kaasamise eesmärk on anda sisend uurimisprojekti edenemise hindamisel ning toetada arendustegevuste vastavust algselt sõnastatud vajadustele. Oluline on siinkohal, et kaasamine toimub viisil, mis ei eelda ärisaladuste, konfidentsiaalsete andmete ega detailsete ärilahenduste avaldamist. Ettevõtete ja/ või ettevõtlusorganisatsioonide esindajad esitavad ekspertkomisjonile hinnangu uurimisprojekti edenemise kohta vähemalt koos vahe- ja lõpparuandega. Kaasatud ettevõtetele ei anta meetme raames rahalist toetust ega muud majanduslikku eelist ei otseselt ega kaudselt.

Lisandunud punktis 4.6.13 sätestatakse nõue nimetada partneri poolt inimene, kes aktiivselt panustab ja vastutab uurimisprojekti esitatud teadmussiirde- ja kommertsialiseerimisplaani täitmise elluviimise eest kogu uurimisprojekti perioodi jooksul. Uurimisprojekti raames esitatud teadmussiirde plaan kirjeldab projekti käigus ja selle tulemusel loodud teadmiste, andmete ja lahenduste viimist sihtrühmadeni ning nende praktilist kasutuselevõttu, sealhulgas määratletakse võimalikud rakendajad ja sihtrühmad, eesmärgid, tegevused, oodatavad tulemused, kasutatavad kanalid ja vastutajad ning hinnatakse mõju ja jätkusuutlikkust pärast projekti lõppu. Teadmussiirde plaani osana esitatakse detailne

kommertsialiseerimise plaan, vajadusel kasutades KTH innovatsioonimudeli raamistikku. Kommertsialiseerimise plaanis määratletakse ja kirjeldatakse:

- eeldatavad kommertsialiseeritavad tulemused, tehnoloogia valmidusaste ja hinnang tulemuste majanduslikule potentsiaalile,
- kliendi valmisoleku tase, sh potentsiaalsed kliendid ja sihtturud,
- ärimudeli valmisoleku tase, sh kavandatav ärimudel (nt spinn-off, litsentsimine), valmisolek rakendamiseks ja eeldatav ajakava,
- intellektuaalomandi (edaspidi IO) õiguste valmisoleku tase, sh IO omanike määratlus, tegutsemisvabadus, loodava IO kaitsmise strateegia,
- rahastamisvalmidus, sh võimalikud rahastajad, riskid ja nende maandamise viisid.

Teadmussiirde- ja kommertsialiseerimisplaani täitmise elluviimise eest vastutav isik seirab teadmussiirde – ja kommertsialiseerimisplaani täitmist, aitab aktiivselt kaasa eesmärkide täitmisele vastutades plaanides kirjeldatud tegevuste elluviimise eest. Teadmussiirde- ja kommertsialiseerimisplaanid võivad uurimisprojekti edenedes täpsustuda. Uuenduste põhjendused ja edenemise analüüs esitatakse ekspertkomisjonile vähemalt koos vahe- ja lõpparuandega.

Eelnõu lisa 1 punktis 5 Tabelis 1 on täpsustatud väljundnäitaja „ühistes teadusprojektides osalevad teadusasutused (arv)“ arvutuskäiku lisades loetelusse rakenduskõrgkoolid. Muudatus on kooskõlas rakenduskava väljundnäitaja arvutamise metoodikaga. Lisaks on täpsustatud TATi spetsiifilist näitajat „Uurimisprojekti jooksul immatrikuleeritud doktorandid, kes on seotud toetatavate uurimisprojektidega (arv)“ laiendades loendatavate uute doktorantide hulka, soosides mh teadmussiirde doktorantide kaasamist. See suurendab paindlikkust uurimisprojektide meeskondade kujundamisel, toetab lahenduste jätkusuutlikkust ning soodustab ettevõtete ja TA-asutuste vahelise koostöö järjepidevust ka peale projekti lõppu.

Eelnõu lisa 1 punktis 7 täpsustatakse alapunktis 7.2 Tegevuse 1 partnerite ringi, laiendades seda lisaks ülikoolidele ning positiivselt evalveeritud TA-asutustele ka positiivselt evalveeritud rakenduskõrgkoolidele. Täpsustuse eesmärk on arvestada rakenduskõrgkoolide olulist rolli rakendusuringute ja eksperimentaalarenduste elluviimisel.

Eelnõu lisa 1 punktis 8 täpsustatakse alapunktis 8.1. sihtrühm, lisades TA-asutustele rakenduskõrgkoolid ja ülikoolid.

Eelnõu lisa 1 punkti 9 lisatakse elluviija kohustuste alla alapunkt 9.5.16. mille alusel peab elluviija tagama tegevuste elluviimisel huvide konflikti puudumise või huvide konflikti olemasolul selle nõuetekohase tuvastamise ja maandamise korruptsioonivastase seaduse tähenduses.

Eelnõu lisa 1 punktis 13 on uuendatud riigiabi ja intellektuaalomandi käsitus. Punkti on koondatud eelnevalt käskkirja erinevates osades olnud sätted.

Käskkirja punktis 13 sätestatakse, et toetuse raames elluviidav tegevus 1 ei kujuta endast riigiabi konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 ja ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, kuna

tegemist on teadus- ja arendustegevusega, mida viiakse ellu mittemajandusliku tegevusena Euroopa Komisjoni teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse riigiabi raamistiku mõistes.

TA- asutused tegelevad ettevõtjate poolt esitatud arenguväljakutsetele uudsete teaduslike lahenduste leidmisega, tulemused omavad laiemat sektoriaalset mõõdet. TA- asutused tegelevad lisaks teadmiste suurendamise ja arusaamise parandamise ka teadustulemuste laialdase levitamisega mitteeksklusiivsetel ja mittediskrimineerivatel tingimustel ning teadmussiirde alaste tegevustega ning kogu sellest tegevusest saadav kasum investeeritakse taas ülikooli, rakenduskõrgkooli või TA-asutuse esmasesse tegevusse.

Mittemajandusliku tegevuse kvalifitseerimise aluseks on asjaolu, et tegevuse põhieesmärk on uute teadmiste loomine, sõltumatu TA-tegevus ning tulemuste avalik levitamine. Teadustulemuste võimalik kasutusse andmine, sh IO litsentsimine, ei muuda tegevust automaatselt majanduslikuks, kui see toimub läbipaistvalt, mittediskrimineerivalt, FRAND (*fair, reasonable and non-discriminatory* ehk õiglasel, mõistlikul ja mittediskrimineerival) põhimõttel või turuväärtusele vastavatel tingimustel ning kogu sellest tegevusest saadav kasum investeeritakse taas teadusasutuse või -taristu esmasesse tegevusse. Selline lähenemine on kooskõlas Euroopa Komisjoni teadus- ja arendustegevuse riigiabi raamistikuga, mille kohaselt ei loeta teadustulemuste levitamist ja nende õiglast kasutusse andmist iseenesest majandustegevuseks, kui puudub valikuline eelis ettevõtjatele.

Seega ei kujuta litsentsimine endast riigiabi riski, kui see toimub turuga kooskõlas olevatel tingimustel või FRAND-alusel, kuna sellisel juhul ei anta ettevõtjatele majanduslikku eelist ega moonutata konkurentsi.

Samas on sätestatud ka tagatismehhanism juhuks, kui selgub, et (osa) tegevusi ei vasta mittemajandustegevuse tingimustele. Sellisel juhul hinnatakse tegevuse vastavust riigiabi reeglitele ning vajaduse korral kohaldatakse üldise grupierandi määruse sätteid, eelkõige TA-tegevust käsitlevat artiklit 25. Kui majanduslik komponent ei ole selgelt eristatav mittemajanduslikust tegevusest, kohaldatakse proportsionaalset või täielikku tagasinõuet.

Tagasinõude eesmärk on tagada, et avalik toetus jääks üksnes mittemajandusliku teadus- ja arendustegevuse rahastamiseks ning välistada olukorrad, kus toetus võiks tagantjärele kvalifitseeruda riigiabiks või anda ettevõtjatele põhjendamatu majandusliku eelise.

Tegevus 2 raames toetatavad tegevused ei kujuta endast riigiabi konkurentsiseaduse § 30 lõike 1 ja ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, kuna tegemist on teadus- ja arendussüsteemi avaliku ülesandena korraldatava üldise teadmussiirde ja koostöökeskkonna arendamisega, mis ei ole suunatud majandusliku eelise andmisele konkreetsetele ettevõtjatele ega ettevõtjate majandustegevuse toetamisele.

Tegevuse eesmärk on TA-asutuste, ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide ning ettevõtjate ja valdkondlike riigiasutuste vahelise koostöö üldine edendamine ning teadus- ja arendussüsteemi toimimise parandamine tervikuna. Tegevused, sealhulgas koostööd soodustavad üritused, koolitused, infovahetus, ühised (välis)lähedused, õppereisid, õpitu peegeldamine, messikülastused jms, on üldise iseloomuga ning suunatud laiapõhjalisele osalejaskonnale.

Osalemine toimub avatud, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel alustel ning ei taga ühelegi ettevõtjale individuaalset eelist ega paremat positsiooni turul.

Tegevuse raames loodavad koostöö- ja teadmussiirde formaadid ei kujuta endast turul eraldi pakutavat teenust ega asenda erasektori teenuseid, vaid on osa TA- asutuste, ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide ning avaliku sektori rollist teadmussiirde ökosüsteemi toimimise tagamisel. Tegevuse tulemusel ei teki ettevõtjatele individuaalset ega valikulist majanduslikku eelist, sealhulgas ei tagata ligipääsu turutingimustest soodsamatele teadus- ja arendustegevustele ega projektipõhistele arendustegevustele.

Seetõttu ei ole täidetud ELTL artikli 107 lõikes 1 sätestatud riigiabi kriteeriumid, eelkõige valikulise majandusliku eelise andmise ega konkurentsi moonutamise tingimus, mistõttu tegevust ei käsitata riigiabina.

Tegevuste 1 ja 2 eesmärgid, sisu ja loogika on selgelt eristatavad ning ei kattu. Tegevus 2 keskendub üksnes üldise koostöökeskkonna ja teadmussiirde ökosüsteemi arendamisele.

Eelnõu lisa 2 sätestab muudatuse standardiseeritud ühikuhindade õiguslikes alustes. Standardiseeritud ühikuhindu rakendatakse ühendmääruse § 18 lõike 3 alusel mille kohaselt sama tüüpi tegevuste puhul võib kohaldada riigisisestes õigusaktides kasutatavaid lihtsustatud kulude arvestusviise.

Enne 2026 aastat alanud projektidele kohaldatai ühikuhinnana Eesti Teadusagentuuri (edaspidi *ETAG*) poolt vastavalt teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 16¹ lõikele 1 kehtestatud personaalse uurimistoetuse rühmagrandi (edaspidi *PUT RG*) fikseeritud määrasid, mille alusel rahastati teadusprojekte riigieelarvelistest vahenditest.

2026. aastast alanud projektidele kohalduvad ühikuhinnana riikliku uurimistoetuse rühmagrandi (edaspidi *RUT RG*) fikseeritud määrad, mis on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrusega 02. veebruar 2026. a nr 6 „Riikliku uurimistoetuse taotlemise, taotluse hindamise, toetuse määramise ning toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ja kord“ ning mille alusel rahastatakse teadusprojekte riigieelarvelistest vahenditest.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu vastab Euroopa Liidu õigusele ja on kooskõlas riigisiseste õigusaktidega.

4. Käskkirja mõjud

Käskkirja muudatused toetavad TAIE arengukava ning ennekõike teadmussiirde programmi eesmärgi, Eesti areng tugineb teaduspõhistele ja innovaatilistele lahendustele, saavutamist.

Käskkirja muudatuste tulemusel suureneb TemTA seotus ühiskonna ja majanduse tegelike arenguvajadustega ning paraneb oluliselt teadustulemuste praktilise rakendamise võimekus. Muudatused toetavad teadmussiirde loomulikku arengut ja loogikat kogu uurimisprojekti elukaare vältel, alates uurimisteema sõnastamisest kuni uurimisprojekti tulemuste rakendamise ja võimaliku kommertsialiseerimiseni.

Täpsustatud nõuded uurimisprojektide sisule ja koosseisule, sealhulgas rakendusühtsuste ja eksperimentaalarenduse eelistamine ning nõudluse poole senisest tugevam kaasamine, suurendavad toetatavate projektide tõenäolist rakenduslikku mõju. Ettevõtete ja ettevõtlusorganisatsioonide rolli selgem määratlemine ning nende osalemine nii arenguväljakutsete sõnastamises kui ka projektide edenemise suunamises ja hindamises toetab TA-tegevuse tõenäolist liikumist innovatsiooni suunas.

Muudatused uurimisprojektide meeskondade tingimustes, sealhulgas doktorantide kaasamise paindlikum käsitus ning teadmussiirdedoktorantide võimaldamine, toetavad teadlaste ja inseneride järel- ja juurdekasvu ning loovad paremad eeldused pikaajaliseks koostööks ettevõtete ja TA-asutuste vahel ka pärast konkreetsete projektide lõppu.

Käskkirja muudatused ei too kaasa täiendavat halduskoormust ega eelarvelisi mõjusid. Muudatused rakenduvad TemTA teise vooru uurimisprojektidele ning ei mõjuta esimese vooru uurimisprojektide läbiviimist.

5. Käskkirja kehtivus

Käskkiri hakkab kehtima üldises korras.

6. Eelnõu koostööstamine

Eelnõu esitatakse koostööstamiseks Rahandusministeeriumile ja Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele, SA-le Eesti Teadusagentuur, Rakenduskõrgkoolide Rektore Nõukogule ning ülikoolidele, positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutustele ning rakenduskõrgkoolile: Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Maaülikool, Estonian Business School, Eesti Keele Instituut, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Tervise Arengu Instituut, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, Cybernetica AS, Protobios OÜ, Celvia CC AS, BioCC OÜ, Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskus AS, STACC OÜ, Icosagen Cell Factory OÜ, Kaitseväge Akadeemia ja Eesti Geoloogiateenistus.